

We leven in een representatieve democratie

We leven in een representatieve democratie. Dat betekent dat burgers eens in de vier jaar stemmen op kandidaten van erkende politieke partijen. Ook op Schiermonnikoog gebeurt dat met partijlijsten. Gekozen kandidaten krijgen mandaat om in raad en commissies voor burgerbelangen op te treden.

Na de verkiezingen onderhandelen partijen over gezamenlijke thema's. Meestal bereiken twee van de drie partijen een coalitieakkoord. De derde partij wordt oppositie. Maar kan het ook anders? Dat alle drie partijen samen één actieplan onderschrijven? Het is denkbaar, maar is het ooit uitgeprobeerd?

Wethouders worden nu uit partijen voorgedragen. Samen met de burgemeester vormen zij het college. De raad heeft een controlerende taak: tegenspraak is de kern. Sinds 2002 ondersteunt de griffier de raad daarbij. Besluiten van de raad worden door het college uitgevoerd.

In de praktijk betekent een coalitieakkoord dat raadsleden van coalitiepartijen het college en 'hun' wethouders steunen. Wie dat niet doet, raakt buitenspel. Maar hoe verhoudt die loyaliteit zich tot hun controlerende taak? Hoeveel ruimte is er voor afwijkende meningen binnen fracties? Is de consensusdruk zo groot dat discussie verdwijnt?

De oppositie heeft het moeilijk: voorstellen die afwijken van het coalitieakkoord krijgen geen meerderheid. Niet de kwaliteit van argumenten telt, maar het aantal stemmen. Dit beperkt niet alleen de tegenspraak, maar vergroot ook de afstand tussen raad en burger. Raadsleden worden gewaarschuwd zich niet met individuele belangen bezig te houden. Ondertussen groeit onvrede: burgers worden apathisch of juist actief. Op beide weten raadsleden niet goed raad. Acties worden gezien als bedreiging, niet als signaal tot vernieuwing.

Landelijk werd in 2002 de overgang naar een duaal model ingezet. Op Schiermonnikoog is daar twintig jaar later weinig van te merken. In een duaal model staat de controlefunctie van de raad centraal. Raadsleden opereren autonoom, ook ten opzichte van de eigen partij. Wethouders leggen verantwoording af aan de hele raad, niet alleen aan hun partij. Ze schuiven niet meer vanzelfsprekend aan bij fractieoverleg.

Het college heeft het hele ambtelijk apparaat ter beschikking, raadsleden slechts incidenteel. De griffier is er juist voor hen, maar wordt onvoldoende benut. Duaal werken vraagt om scholing en een andere cultuur: minder partijdiscipline, meer inhoudelijke discussie.

In een duaal model wordt actieve burgerbetrokkenheid niet langer als bedreiging gezien, maar als verrijking. Een periodiek wisselende groep burgers die gevraagd en ongevraagd adviseert over raadsonderwerpen, kan bijdragen aan verdieping van discussies en breder draagvlak voor besluiten.

Arend Maris